

KONTROLNI POPIS ZA SAMOPROCJENU NEPRILAGOĐENOSTI

REGILIENCE alat za samoprocjenu rizika od neprilagođenosti pri izradi planova i strategija prilagodbe

Što je plan/strategija prilagodbe?

Plan/strategija prilagodbe je dokument stvoren za prilagodbu određenim utjecajima klimatskih promjena, koji opisuju 'što' i 'kako' će se poduzeti za prilagodbu klimatskim promjenama. Obično ga priprema regionalna vlast i uključuje opću strategiju prilagodbe, kao i specifične mjere.

Što je neprilagodba?

Neodgovarajuća prilagodba ili neprilagodba se odnosi na proces u kojem namjerna radnja prilagodbe može dovesti do negativnih učinaka koji povećavaju ranjivost, umanjuju dobrobit ili ugrožavaju održivi razvoj. To se može dogoditi u istim ili različitim regijama, sustavima, sektorima ili društvenim skupinama od onih na koje se odnosi prilagodba.

Mnogi alati pružaju podršku za planiranje učinkovite prilagodbe klimi, ali zanemaruju rizik od neprilagodbe. Pitanja iz kontrolne liste popunjavaju se u fazi planiranja. Alat se može koristiti kako bi se izbjeglo da akcije prilagodbe uzrokuju povećanu ranjivost ili štetu za život, ekosustave i gospodarstvo. Provjerom rizika loše prilagodbe, postaje manje vjerojatno da će akcije prilagodbe uzrokovati povećanu ranjivost ili štetu.. Korisno je sagledati rizike loše prilagodbe kako bi se rizici otkrili rano u fazi planiranja akcije prilagodbe i kada se jednom identificiraju, rizici se mogu smanjiti. Razumijevanje potencijalnih rizika može podići opću svijest o neprilagođenosti.

Pomoću ovog alata vodit ćete se kroz kontrolni popis od 16 pitanja, od kojih se svako bavi određenim čimbenikom rizika za neprilagodbu. Označavanjem 'da/ne/djelomično' odgovora na svako pitanje možete procijeniti potencijal za neprilagodbu kod planirane strategije prilagodbe.

Brzi pregled:

ŠTO?

Popis za provjeru sastoji se od 16 pitanja koja služe za procjenu potencijala neprilagodbe kod strategije/plana prilagodbe identificiranjem potencijalnih čimbenika rizika. Rezultati pružaju uvide za pokretanje mjera kako bi se smanjio rizik od neprilagođenosti, slijedeći smjernice Climate-ADAPT Regional Adaptation Support Tool (RAST).

ZAŠTO?

Kako bi se izbjeglo da akcije prilagodbe uzrokuju povećanu ranjivost ili štetu za život, ekosustave i gospodarstvo.

TKO GA MOŽE KORISTITI?

Kontrolni popis namijenjen je osobama ili institucijama koje su zadužene za planiranje i provedbu projekata ili akcija regionalne prilagodbe, ali se također može primijeniti u širokom rasponu konteksta. Većinu akcija prilagodbe potiče javni sektor, ali važnost privatnog sektora i društvenih organizacija u prilagodbi raste, stoga potičemo donositelje odluka na svim razinama da koriste alat za uočavanje potencijalnih rizika neprilagodbe.

KADA?

Popis za provjeru može se koristiti bilo kada u procesu prilagodbe, ali preporučuje se koristiti ga što je ranije moguće, barem prije provedbe strategije prilagodbe.

KAKO?

Odgovarajte na pitanja s popisa označavanjem 'da', 'ne' ili 'djelomično'. Okvir 'djelomično' koristite kad god postoji prostor za poboljšanje, iako su već poduzete neke radnje vezane uz to pitanje. Polje za komentare koristite za bilježenje povezanih misli, podsjetnika, ključnih riječi ili zadataka. Možete zamoliti kolege ili druge zainteresirane strane da dopune vaš popis za provjeru ili ga popune pojedinačno.

KOLIKO DUGO?

Vrijeme potrebno za ispunjavanje popisa za provjeru ovisit će o složenosti i opsegu strategije prilagodbe. Jednostavnu i dobro poznatu strategiju možete procijeniti za manje od jednog sata, dok će u drugim slučajevima biti potrebne dodatne konzultacije.

SLJEDEĆI KORACI?

Ako su većina pitanja na popisu za provjeru označena s 'DA', mnoge mjere za smanjenje rizika od neprilagođenosti već su poduzete. Međutim, svi aspekti označeni s 'NE' upućuju na potencijalni rizik od neprilagođenosti, koji se može smanjiti ciljanim radnjama. Pitanja s popisa označena s 'Djelomično' također ostavljaju prostora za poboljšanje. Naznake poboljšanja navedene su u kratkom tekstu ispod svakog pitanja. Za tumačenje rezultata, Climate-ADAPT Regional Adaptation Support Tool pruža popis radnji i dobrih praksi za svaki korak procesa prilagodbe.

KONTROLNI POPIS: IDENTIFICIRANJE POTENCIJALNIH RIZIKA NEPRILAGOĐENOSTI

Odjeljak A: Rizici i ranjivost

	DA	DJELOMIČNO	NE	KOMENTARI
<p>1 - Uzimaju li se u obzir svi trenutni i budući klimatski rizici regije pri razvoju strategije prilagodbe?</p> <p><i>Regionalni klimatski rizici mogu varirati od poplava, toplinskih valova ili suša pa sve do porasta razine mora. Klimatske promjene mogu pojačati postojeće rizike, ali i stvoriti nove rizike. S obzirom da je prilagodba dugotrajan proces, važno je uzeti u obzir ne samo trenutne nego i očekivane buduće klimatske rizike.</i></p>	☐	☐	☐	
<p>2 - Temelji li se procjena trenutnih i budućih klimatskih rizika regije na najboljim/najnovijim dostupnim podacima i projekcijama?</p> <p><i>S obzirom na neizvjesnost o budućnosti i dugoročni karakter prilagodbe, korištenje najboljih/najnovijih dostupnih podataka i projekcija ključno je pri planiranju prilagodbe. Međutim, neizvjesnosti će uvijek ostati i zahtijevaju fleksibilnost u reagiranju na promjenjive okolnosti.</i></p>	☐	☐	☐	
<p>3 - Uzimaju li se u obzir i drugi budući trendovi ili razvoji koji bi mogli utjecati na klimatske rizike?</p> <p><i>Klimatski rizici mogu se promijeniti ili pojačati u budućnosti, čime mogu utjecati na druge razvojne procese, poput urbanizacije, demografskih promjena ili gospodarskog razvoja. Klimatski rizici ne bi trebali biti promatrani izolirano od drugih trendova i razvojnih procesa.</i></p>	☐	☐	☐	

Odjeljak B: Razvoj strategije prilagodbe

<p>4 - Jesu li za regionalnu strategiju prilagodbe definirani stvarni i izvedivi ciljevi?</p> <p><i>Postavljanje konkretnih, stvarnih i izvedivih ciljeva osigurava usmjeravanje svih napora prema postizanju tih ciljeva. Ovo je također važno prilikom procjene učinaka strategije prilagodbe.</i></p>	☐	☐	☐	
<p>5 - Je li regionalna strategija prilagodbe bila usklađena s relevantnim ciljevima i inicijativama na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini?</p> <p><i>Prilagodba i druge inicijative relevantne za regiju moraju uskladiti svoje ciljeve kako bi se izbjeglo potkopavanje strategije prilagodbe (i obrnuto). Koherentnost (unutar iste institucije/sektora, s drugim institucijama/sektorima) može omogućiti sinergije i podržati uspješnu provedbu strategije prilagodbe.</i></p>	☐	☐	☐	
<p>6 - Poduzimaju li se radnje za podizanje svijesti o riziku neprilagođenosti među relevantnim dionicima?</p> <p><i>Iako neprilagodba izaziva rastuću zabrinutost, u praksi znanje i svijest o njoj ostaju ograničeni. Informiranje dionika o mogućim negativnim učincima prilagodbe stoga je osnova za prepoznavanje potencijalnih rizika neprilagodbe.</i></p>	☐	☐	☐	

DA DJELOMIČNO NE

KOMENTARI

7 - Razmatraju li se različite opcije prilagodbe pri razvoju regionalne strategije prilagodbe?

U većini slučajeva postoji nekoliko načina na koje se može postići željeni cilj, a svaki odgovara različitoj opciji prilagodbe. Iako neke opcije prilagodbe mogu doprinijeti istom cilju, prednosti i nedostaci svake opcije mogu biti različiti. Pri odabiru najpovoljnije opcije važno je razmotriti različite mogućnosti prilagodbe.

8 - Kolika je transparentnost pri odabiru opcija za regionalnu strategiju prilagodbe?

Različite opcije prilagodbe mogu doprinijeti istom cilju, ali svaka može imati različite pozitivne i negativne učinke. Odabir opcija prilagodbe za provedbu stoga bi trebao biti utemeljen na procjeni i vaganju kratkoročnih i dugoročnih pozitivnih i negativnih učinaka. Također, transparentnost kriterija koji utječu na odluku (npr. učinkovitost, učinkovitost, održivost, dodatne koristi, ...) povećava vjerodostojnost strategije prilagodbe i smanjuje rizik od odluka temeljenih isključivo na društvenom pritisku ili političkim preferencijama.

9 - Razmatra li regionalna strategija prilagodbe transformaciju postojećih sustava/strukture (ako je potrebno)?

Manje prilagodbe postojećih sustava (tzv. "inkrementalna prilagodba") možda neće biti dovoljne da bi se održao korak sa sve jačim utjecajima klimatskih promjena. U nekim slučajevima, potrebna je "transformacijska" prilagodba (koja predstavlja temeljnu promjenu sustava, a koja također može uključivati promjene u vrijednostima i ciljevima aktera) kako bi se osigurala dugoročna otpornost.

Odjeljak C: Očekivani utjecaji

10 - Uključuje li regionalna strategija sve društvene skupine?

Iznimna ranjivost gospodarstva na utjecaje klimatskih promjena negativno se može odraziti i na ukupni društveni razvoj, posebice na ranjive skupine društva. Očekuje se da će marginalizirane i već ionako ranjive skupine biti prekomjerno pogođene utjecajima klimatskih promjena, budući da imaju lošije uvjete, kapacitete i sredstva za prilagodbu. U isto vrijeme, ove društvene skupine često su previdljive i imaju manje glasa u procesima donošenja odluka. Stoga su potrebni ciljani naponi kako bi se potrebe i očekivanja svih skupina jednako uključila, primjerice kroz odgovarajuće sudjelovanje dionika.

11 - Osigurava li regionalna strategija prilagodbe da aktivnosti prilagodbe nisu u suprotnosti s naporima za ublažavanje klimatskih promjena, kratkoročno i dugoročno?

Neke vrste prilagodbe (npr. desalinizacija, klimatizacijski i ventilacijski sustavi) uključuju povećanje emisija stakleničkih plinova (GHG) ili degradaciju prirodnih ponora stakleničkih plinova kako bi se suočile s utjecajima klimatskih promjena. To pojačava učinke klimatskih promjena umjesto da pridonosi ugljično neutralnoj budućnosti. Kao rezultat toga, potrebe za prilagodbom mogle bi biti još veće u budućnosti.

DA DJELOMIČNO NE

KOMENTARI

12 - Potiče li regionalna strategija prilagodbe očuvanje ili obnovu ekosustava?

Klimatske promjene sve više ugrožavaju dobro stanje ekosustava. S obzirom na njihovu važnu ulogu u ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi (npr. rješenja temeljena na prirodi), strategije prilagodbe trebale bi izbjegavati bilo kakve štetne učinke na ekosustave (npr. onečišćenje zraka, vode i tla, uništavanje ekosustava) i pridonijeti njihovom očuvanju ili obnovi.

13 - Potiče li regionalna strategija prilagodbe održivo korištenje prirodnih resursa?

Prirodni resursi poput slatke vode su rijetki i često su povezani s energetske intenzivnim i/ili zagađujućim metodama ekstrakcije. Stoga je važno koristiti resurse na najučinkovitiji mogući način. Potrebno je ponovno razmotriti mjere prilagodbe koje povećavaju potražnju za resursima ili potiču neučinkovito korištenje resursa.

14 - Jesu li u strategiji regionalne prilagodbe provjerene moguće negativne kratkoročne ili dugoročne posljedice po druge sektore ili geografska područja?

U većini slučajeva (pozitivni i negativni) učinci prilagodbe nisu ograničeni na ciljani sektor ili geografsko područje. Kroz međusektorski karakter prilagodbe, drugi sektori mogu biti pogođeni. Na primjer, desalinizacija za poboljšanje opskrbe slatkom vodom ne utječe samo na sektor vode, već i na energetske sektor zbog velike potražnje za energijom. Štoviše, utjecaji bi također mogli postati očiti u drugim geografskim područjima ili se odvijati na višoj prostornoj razini, stoga je potrebna koordinacija između različitih razina upravljanja. Također je važno uzeti u obzir da se neki učinci aktivnosti prilagodbe mogu otkriti samo kroz dugoročnu perspektivu.

Odjeljak D: Praćenje i evaluacija strategije prilagodbe

15 - Postoje li aranžmani koji osiguravaju kontinuirano praćenje provedbenog procesa regionalne strategije prilagodbe i hoće li se rezultati koristiti za naknadna poboljšanja?

Praćenjem se mogu identificirati nedostaci u provedbi i potencijalni negativni učinci u ranoj fazi, te se mogu poduzeti radnje kako bi se minimalizirali neprilagođeni učinci. Stoga praćenje omogućuje reagiranje na neizvjesnosti i promjenjive okolnosti.

16 - Je li planirana temeljita evaluacija utjecaja provedene strategije prilagodbe?

Učinci strategije prilagodbe trebaju biti evaluirani, obuhvaćajući i učinkovitost mjera (koliko dobro odgovaraju određenim rizicima/učincima klimatskih promjena) te uključivati neočekivane pozitivne i negativne nuspojave. Temeljita evaluacija utjecaja ključna je za identifikaciju i ublažavanje potencijalno neprilagođenih učinaka.

Ovaj kontrolni popis (Verzija 2, studeni 2023.) razvijen je u okviru projekta REGILIENCE H2020. Još uvijek se nalazi u fazi poboljšanja, a cilj nam je bolja povezanost s drugim alatima za prilagodbu te uključivanje studija slučaja kako bismo ilustrirali izazove i rješenja. Zahvalni smo na vašim povratnim informacijama, posebice odgovorom na slijedeća pitanja:

- Je li popis relevantan, koristan i primjenjiv na Vaš rad?
- Nedostaje li nešto što bi dovelo do izostavljanja važnih rizika neprilagodbe?
- Slažete li se s upotrijebljenom formulacijom u tekstu?
- Jesu li pitanja i tekstovi objašnjenja jasni i potpuno razumljivi?

Pristupite online verziji alata

Za sva pitanja, interese za suradnju ili povratne informacije kontaktirajte:
Teresa Geidel (Fresh Thoughts Consulting GmbH), kontakt: teresa.geidel@fresh-thoughts.eu

Preuzimanjem PDF-a moći ćete označiti tablicu na dva načina: (1) ručno, ako tablicu ispisujete ili (2) pomoću alata za označavanje "x" u aplikaciji za čitanje PDF-a. Za drugu opciju, ne zaboravite spremiti promjene kako ne biste izgubili odabir prije zatvaranja dokumenta.

REGILIENCE je projekt predan podršci Europskom zelenom planu i EU misiji "Prilagodba klimatskim promjenama" poticanjem usvajanja regionalnog razvoja otpornosti na klimatske promjene. Projekt razvija dijeli i promiče alate i znanje kako bi podržao europske regije u prepoznavanju i suočavanju s njihovim klimatskim rizicima. Pri tome surađujemo s partnerskim projektima poput ARSINOE, IMPETUS i TransformAr kako bismo povećali kapacitet 7 ključnih regija za suočavanje s neizbježnim utjecajima klimatskih promjena.

www.regilience.eu

 info@regilience.eu

 [@regilience](https://twitter.com/regilience)

 <https://linkedin.com/company/regilience>

 <https://facebook.com/regilience>